

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

• HVAR 8 DAG •

ILLUSTRERADT

MAGASIN

AFTON VID LIMHAMN. — FOTOGRAF E. JEPPSSON, LIMHAMN.

19:DE ÅRG.

DEN 23 JUNI 1918

N:o 38

Foto. Jager, SÖM.

Utdr. Bengt Sjöberg

Bengt Sjöberg

Bland de många anmärkningsvärda reformer, som vid innevarande års riksdag kommit till stånd, är det för visso ingen som i vidsträckt betydelse förmår mäta sig med den, som låg i riksdagens bifall till k. m. s. proposition om upprättandet af praktiska ungdomsskolor. En af de kompetentaste bedömare vårt land äger på undervisningsväsendets område, rektorn, numera förste folkskoleinspektören i Stockholm dr Karl Nordlund har om denna proposition yttrat, att den "i själfva verket innebär en af de allra betydelsefullaste organisatoriska nydaningar, som öfverhufvud förekommit i den svenska skolans historia". "Det innebär", tillägger den omdömesgille historikern, "ingen öfverdrift, om man vågar påstå, att endast tvenne skolreformatoriska stoftag i det djärva, fasta, vidsynta greppet kunna därmed jämföras: 1649 års skolordning, som först gaf vårt högre skolväsende dess för sekler bestående gestalt, och 1842 års folkskolestadga". "Bakom den definitiva utformningen, tillägger han, ligger ett decennium af intensivt förberedande arbete, under hvars fortgång de från början nog så stridiga, men hvar på sitt sätt positivt intresserade krafterna småningom lyckats ena sig om detta verk, väl i kompromissens tecken, men — märk väl — icke som ett svaghetsymptom, utan som ett insegel på, att de skilda samhällsintressena på ett lyckligt sätt blifvit afvägda och med hvarandra enade i målmedveten handling."

Reformen innebär i korhet sagdt, upptimrande ofvan om folkskolan af ett system med öfverbyggnader: fortsättningsskola, högre folkskola, lärlingsskola, yrkesskola, fackskola, hvilka skoltyper i all sin mångskiftande variation i stort sedt hafva det gemensamt, att de leda ut *mot de praktiska yrkena i deras skilda förgreningar*. Många dela förtjänsten af att den nu kunnat genomföras. Men ingen ifrågasätter, att icke en hufvudsaklig del af förtjänsten däraf tillkommer nuvarande ecklesiastikministern, statsrådet Värner Rydén.

Klas Värner Rydén är född i Asarum af Blekinge län den 16 september 1878 och fyller sålunda först till hösten fyratio år. Föräldrarna voro Johan Arvid Rydén och Olivia Håkansson. Fadern är sedan 1888 pensionerad folkskollärare, men han har tillika i omkring sextio år ägt och brukat hemmanet Högabåke, hvilket han ännu vid 85 års ålder innehar. Den stora barnskaran — Värner är den femte i ordningen bland tio syskon — knöts sålunda tidigt vid den svenska jorden och tillägnade sig den praktiska syn på lifvet och världen, som gärna följer med jordbrukarens yrke. Gossen valde emellertid faderns lärareuppgift till egentligt lefnadskall, genomgick Växiö folkskolelärareseminarium, hvarifrån han utexaminerades 1899, och tjänstgjorde först någon tid i hemsöknens folkskola, innan han öfverflyttade till Malmö, där han redan 1901 vardt ordinarie folkskollärare.

Det dröjde icke länge, innan han där lät tala om sig. I en serie artiklar i den socialdemokratiska tidningen "Arbetet" gick han strängt tillrätta med den anda af förtryck och ofrihet, som då var utmärkande för Malmö folkskoleväsen trots dess i yttre hänseende mångahanda förtjänster, och prässfäjdens fortsattes på dessa långvariga och stormiga kyrkostämmor, på hvilka den unge folkskolläraren med hänsynslös kraft, men tillika med lugn kallblodighet visste att trots den 100-gradiga skalan att allt småningom vinna gehör för de förbättringar han önskade genomföra. Det är väl icke för mycket sagdt, att det var dessa kyrkostämmor, som voro den förnämsta anledningen till, att möjlighet genom lagstiftningen bereddes att öfverflytta handläggningen af folkskolans angelägenheter i städerna från dessa folkförsamlingar till folkskole-

styrelsernas representativa myndighet. Den, som nu efteråt blickar tillbaka på dessa den unge Rydéns strider, skall knappast kunna undgå att gifva sitt erkännande åt det lugn, hvarmed han stridens hetta till trots förde dem till slut.

Då hade Rydén emellertid redan (1906) gjort sitt inträde i riksdagens andra kammare. Hans val föregicks af en häftigt valstrid, som ytterligare lät honom framstå som en kampens man. I riksdagen skulle han visa, att han äfven och väl i grunden framförallt var en arbetets. År 1909 blef Rydén suppleant i statsutskottet och följande år ordinarie ledamot där. Under sin gamle motståndare biskop Billings ledning lärde han sig här att grundligt sätta sig in i ärendenas behandling, och det dröjde icke länge, förr än han med sin järnflit lyckats härutinnan så, att det tillvann sig erkännande äfven från den biskoplige ordförändens sida. "Den här frågan är det ingen som förstår mer än herr Rydén och jag", skall Lundabispen vid något tillfälle hafva yttrat, då den osakkunniga talförheten i utskottet sökte göra sig bred. Förutom åt de egentliga statsutskottsärendena ägnade han sig med iver åt lösningen af viktiga sociala spörsmål, såsom de om lagstadgad maximalarbetsdag, om kostnadsfria resor åt arbetssökande samt framförallt om de ökta barnens ställning: rättshjälp åt mödrarna, skärpning af faderns försörjningsplikt, rätt för modern att i vissa fall med ed styrka en viss mans faderskap, rätt för utom äktenskapet födda barn att erhålla känedom om sina föräldrar, sådana barns arfsrätt efter fader o. s. v., yrkanden, hvilka i allt hufvudsakligt tillgodosetts i fjolårets nya lag om barn utom äktenskap.

Rydéns i statsutskottet ådagalagda arbetsförmåga förde med sig hans ianspråktagande för ett stort antal kommittéer, såsom t. ex. för en socialstyrelse; uppriktande, för post- och järnvägspersonalens löneroglering, för riksdagsarbetets förenkling, för den praktiska yrkesundervisningens ordnande o. s. v. Vidare hade han säte i lönerogleringskommittén vid behandlingen af lärarnas lönefråga samt i Staaffs försvarsberedningarna. Från försvarsfrågans behandling år 1914 erinrar man sig hans kraftiga förord för undervattensvapnets utveckling, ett förord, som världskrigets erfarenheter i hög grad bekräftat riktigheten af.

Inom sitt parti intager Rydén en synnerligen framstående plats. Han har varit ordförande i Skånes socialdemokratiska partidistrikt sedan dess bildande år 1905 och sekreterare i socialdemokratiska riksdagsgruppen sedan 1908. Bland förtroendeuppdrag, som kommit honom till del, märkes särskildt ledamotskap i hemliga utskottet 1916 och 1917.

I Malmö kommunala lif har han äfven tagit liflig del. Bl. a. har man hans initiativ att tacka för organiserandet af Malmö arbetares bibliotek och läsesal, som numera åtnjuter stort kommunalt anslag och är stadens mest besökta.

När den nuvarande liberal-socialdemokratiska regeringen bildades, voro meningarna icke delade om Rydéns kompetens för inträde i densamma. Både civil- och finansportföljerna kunde ifrågasatts för hans kloka handhafvande, men han föredrog ecklesiastikportföljen. Att hvarken läroverk eller skolor komma att må illa däraf, har han redan denna riksdag visat genom den storartade löneförbättring och den betydelsefulla skolreform han genomdrifvit. Äfven den svenska allmänheten skall liksom förut riksdagen för visso snart lära sig uppskatta statsrådet Rydéns icke blott arbetsförmåga, utan äfven antibyråkratiska och omutliga rättrådighet såväl som den flärdfrihet och välvilja, som präglar hans personlighet utanför de politiska och parlamentariska striderna.

Regeringsbladet Politikens förste litteratur- och teateranmälare, Danmarks främste kritiker, den mycket ansedde dramatikers författaren *Sven Lange* fyller den 22 juni 50 år. Ungefär samtidigt firar han sitt 25-årsjubileum som författare. Det var nämligen på eftersommaren 1893 han utkom med sin första lilla bok: *Engelcke og andre Fortællinger*.

Sven Lange är född i Köpenhamn och son till den högt ansedde läkaren, professor Carl Lange. Hans uppfostran har fullbordats i ett konstnärligt och litterärt intresse radt hem. Faderns morbror var den berömde danske diktaren Fr. Paludan-Müller, en af "guldålderlitteraturens" stormän. I mycket af Langes produktion kommer man äfven att tänka på hans för längesedan döde släkting.

Efter att ha aflagt studentexamen och i några år studerat konsthistoria reste Sven Lange utomlands. Han bosatte sig i München och var här under två år redaktör för *Simplicissimus*. I München samlades många af Tysklands och äfven andra länders mest betydande konstnärer, med hvilka han umgicks och sympatiserade. Härifrån fortsatte Lange till Italien, där han uppehöll sig ett par år, och för därefter till Paris för att så ändtligen slå sig till ro i Köpenhamn såsom Politikens teater- och litteraturanmälare.

Det blef som dramatiker Sven Lange segrade, endast en af hans prosaböcker, den stora poesifyllda romanen "*Hjertets Gerninger*" har vunnit ett fullkomligt erkännande. Men som dramatiker är Sven Lange något helt och hållet för sig själf. Han ställer stora kraf på alla och icke minst på sin egen kraft. "Han är en tempeltjänare" har det blifvit sagt om honom, och templet är konstens tempel.

Langes första i Köpenhamn på Dagmar-teatern och sedermera äfven på Kungliga teatern uppförda stycke är *En Martyr*, som blef utomordentligt vänligt mottagen af kritiken. Hans nästa skådespel *Kærlighedens narre* är absolut mera betydande, men har ännu icke varit uppfördt. Det är tillägnadt *Simplicissimus'* utgifvares fru, Dagny Björnson Langen, en dotter till Björnstjerne Björnson. År 1898 uppfördes *Iris eller den usaarlige Frue* på Kungliga teatern och några år senare Sven Langes egendomligaste, mest debatterade stycke *De stille stuer*. Detta gick under år 1902 endast en kort tid på Dagmar-teatern men blef för några år sedan upptaget äfven af Kungliga teatern dock utan att samla fullt hus. Detta gäller i öfrigt om alla Langes skådespel — publiksuccéer blifva de aldrig. Men han samlar i dess ställe en litterärt och konstnärligt intresserad, högt kultiverad publik, en liten menighet, som hyllar sig till honom och anser allt han skapat som den skönaste, renaste poesi, den mest

Efter porträtt.

SVEN LANGE.
50 år den 22 juni.

A. Ullm: Bengt Sjöbergsmåleri.

fulländade konst. "*En forbyrder*" och "*Kvindelykke*", de två följande skådespel som blifvit uppförda på Dagmar-teatern, vunno dock i något högre grad publikens bevägenhet. I nästan alla hans skådespel har fru Betty Nansen spelat den kvinnliga hufvudrollen, och för få år sedan, då fru Nansen uppträdde som gäst på Alexandra-teatern hade Sven Lange skrifvit ett i öfrigt ej betydande skådespel *Leonora Karoly* på hennes begäran och utslutande för henne. Men ännu en lång rad teaterstycken har Sven Lange skapat: *En Diktars Kærlighed*, som gick på Kungliga teatern, *Samson og Dalila* (Dagmar-teatern), *Fru Majas Hævn* (Folkteatern) *Pressen* (Dagmar-teatern) och *Kærligheden og Døden* (Dagmar-teatern).

Under de senaste åren har Sven Lange icke fått uppfört något mera betydande arbete på de köpenhamnska scenerna. Men han arbetar i dessa dagar — sedan han lämnat Köpenhamn

och gömt sig i en liten fjärran småstad på Nordsjälland — på ett mycket stort verk, en prosabok i stil med den egendomliga romanen *Hjertets Gerninger*, hvars miljö består af köpenhamnska bourgeoisiekreter, hvilka Lange känner bättre än någon annan författare.

En liten fin brefbok, *Fru Gerda og hendes Moder* utkom år 1915 och i detta i öfrigt ej mycket uppmärksammade arbete, finner man de bästa af denne egendomliga författares egenskaper.

Förfinade — detta ord har ofta blifvit fälldt om Sven Langes verk. Detta sker själfallet icke helt oberättigadt. Det är en genomkultiverad man, som skapat dem. Men det är äfven en klok man, som känner människorna, och som har kunnat genomskåda alla deras svagheter och löjligheter. När frågan gäller konst är Sven Lange hård i sina kraf — men i sina böcker dömer han mildt om människorna.

Han är en fulländad själsaristokrat, en af Danmarks bästa och egendomligaste diktare.

Aage Heinberg.

Yrkes- och Amatörfotografer

äro välkomna med

nya, vältagna landskaps- eller genrebilder - - -

lämpliga för vare sig den stora bilden å omslaget eller för den mindre vignetten å hvarje häftes första sida. — Ersättning vid antagande. - - -

REDAKTIONEN.

HRR FOTOGRAFER uppmanas att vid insändande af bilder till H. & D. icke uraklåta utsättande af tydligt firmanamn och adress å respektive fotografier. Endast då angifves fotografens namn.

1. *L. Ber portrait.*

1.

2.

3.

Kliché: Bernt Silfverparra.

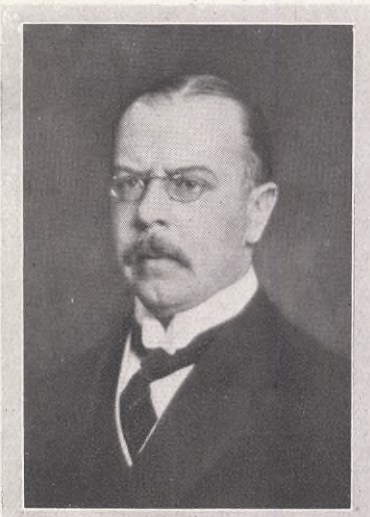
1. FRIHERRE H. J. BECK-FRIIS.
Nyutnämnd envoyé extr. och ministre plénipot. vid Danska Hofvet. Förut i Wien.

2. GREFVE J. J. A. EHRENSVÄRD.
Nyutnämnd envoyé extr. och ministre plénipot. hos Franska Regeringen. Förut i Bern. foto. Flodin, Stockholm.

3. O. A. H. EWERLÖF.
Nyutnämnd envoyé extr. och ministre plénipot. vid Österrikisk-Ungerska Hofvet. Förut Kabinetssekr. i Utrikes-Dep. foto. Flodin, Stockholm.

De väntade utnämningarna inom vår utrikesrepresentation ha i dagarna ägt rum därvid afsked beviljats åt envoyé extraordinarie och ministre plénipotentialaire i Paris grefve A. L. Fersen-Gyldenstolpe samt till dennes efterträdare utnämnt och förordnat t. f. ministern i Bern grefve J. J. A. Ehrensvärd.

Samtidigt har afsked beviljats envoyé extraordinarie och ministre plénipotentialaire i Köpenham E. A. Günther och till hans efterträdare förordnats ministern i Wien friherre H. J. Beck-Friis. *Forts. å sid. 606.*

Foto. Flodin, Stockholm.

C. G. WESTMAN.

Nyutnämnd envoyé extr. och ministre plénipot. hos Finska Regeringen. Förut ministre en miss. spéc. där.

Till H. M. Konungen öfverlämnades på 60-årsdagen å Tullgarns slott en praktpjes från Hof och Staber. Pjäsen är en i större dimension kopierad bål med lock, hvarå synes 2 lig-gande puttis, efter en skål i den i kungliga husgerådskammaren befintliga s. k. guldservisen, hvilken som bekant tillverkades under Gustaf III:s regering. Bålen, som har den imponerande vikten af 28,000 gram blir alltså guldservisens värdefullaste pjäs och är utförd i drifvet, ciseleradt och förgyllt silfver. De tvänne sköldarna uppbära de rikt och kraftigt dekorerade guirlanderna, och synes i den ena det krönte kungliga monogrammet och i

Foto. Rahnén, Motala.

W. E. G. AHLSTRÖM.

Nyutnämnd kansliråd och afd.-chef i Utrikes Dep: Förut generalkonsul och t. f. chargé d'affaires i Helsingfors.

den andra följande dedikation: "Till H. M. Konung Gustaf V på sextioårsdagen den 16 Juni 1918, underdånigst af Hof och Staber".

Det vackra arbetet, utfördt å Hofjuvelerare K. Andersons Atelier, Stockholm, har med ifver bedrifvits sedan februari detta år.

Vidst. bild: PRAKTPJÄS TILL H. M. KONUNGENS 60 ÅRS-DAG FRÅN HOF OCH STABER. Utförd i 3/4 m. höjd hos Hofjuvelerare K. Anderson Stockholm.

DELTAGARE I KYRKOMÖTET LÄMNA RIDDARHUSET, DÅR FÖRHANDLINGARNE ÄGT RUM.
Främst (fr. v) ärkebiskop Söderblom, statsrådel Rydén och biskop Billing. Pressfoto.

Årets urtima kyrkomöte, som sammankallats hufvudsakligen för att dryta prästerskapets på grund af dyrtiden iråkade nödläge, öppnades lördagen de 8 juni i Riddarhusets samlingssal. Hälsningstalet hölls af ärkebiskopen *Nathan Söderblom*, förhandlingarnes ordf. Förutom de från hela landet talrikt församlade prästmännen, märktes nuvarande och förutvarande ecklesiastikministrarna *V. Rydén* och *Åke Hammarskjöld*.

Omedelbart efter öppnandet hölls i Storkyrkan gudstjänst med predikan af biskop *L. Lindberg* från Växjö, som uppmanade mötet behjerta kyrkans behof och ägna dess uppgift sorgfällig pröfning och kloka beslut.

Redan på lördagen framlades tre mötior af kontraktsposten *Gunnar Lekan-der* i Falun, hvaraf en gällde psalmboks-förslaget och en annan dispens från-universitetsexamina för prästmän. Till mötet hade dessutom Svenska freds- och skiljedomsförening ens förvaltningsutskott hemställt att frågan rörande hvad de kristna samfundet kunna och böra göra för att hindra framtida krig mellan kristna nationer måtte upptagas till behandling, äfvensom att organisera en verksamhet för fredsmisionering i in- och utlandet i likhet med verksamheten för hednämisionen.

I dessa dagar äga landet rundt en hel del *student-jubiléer* rum. Då vårt utrymme ej tillåter att återgifva alla få vi inskränka oss till några alldeles särskilda fall. På nedanstående bild se vi sålunda hur 1878 års Upsalastudenter efter 40-årig verksamhet på skilda banor änyo samlats i den eviga ungdomens stad.

Foto. E. Finn, Uppsala.
1878 RS UPSALASTUDENTER: Sittande fr. v.: landshöfding *L. Reuterskiöld*, landshöfding *M. Sahlén*, kanstirädet *H. Tigerskiöld*, professor *J. M. Sundén* (lektor i Uppsala 1878), landshöfding *H. Hammarskjöld*, läroverksrådet *Bagge* (lektor i Uppsala 1878), revisorn i Riksbanken *K. Ekström*. Stående: prov.-läk. *E. Nylander*, professor *E. Ahlin*, öfverläk. *H. Toll*, läroverksadj. *C. Zamore*, lektor *L. Bergström*, kamrer *A. Hammarlund*, öfverdir. *V. Flach*, komminister *E. Gustafsson*, ingenjör *O. Hagelin*, kyrkoherde *C. G. Wahrenberg*, kronofogde *A. Bladin*, kyrkoherde *P. A. Petterson*, prokurist *E. Stawe*.

Foto. Jonsson, Huskvarna.

JÄRNVÄGSOLYCKAN VID HUSKVARNA. Bild från olycksplatsen.

Klicke: Bengt Sjötersparre

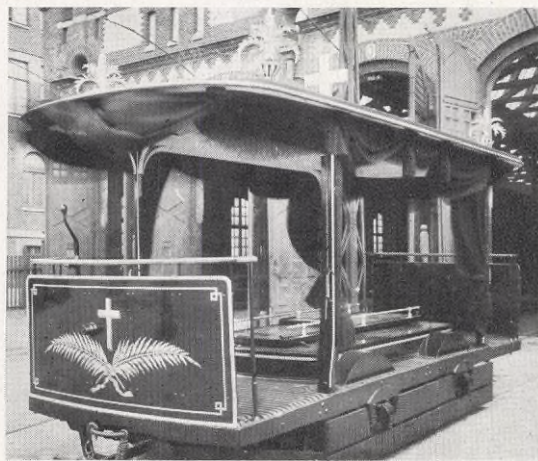
Ett allvarligare tillbud till en större järnvägskatastrof inträffade den 9 juni strax utanför Huskvarna, i det att ett på den smalspåriga och här starkt sluttande Gripenbergsjärnvägen från Brötjemark kommande tåg urspårade och rasade ned utför banvallen. I vagnarna befunno sig ungefär ett 50-tal resande. Sällsamt nog blef ingen svårt skadad; flera af passagerarna ådrogo sig däremot lindrigare konstusioner. Orsaken till olyckan var att några skruftar i lokets bromsanordning hade lossnat, hvarför detta i den starka sluttningen rusade ned med för hög fart för att i den kraftiga krök banan gör vid Huskvarna urspårade.

Foto. Jonsson, Huskvarna.

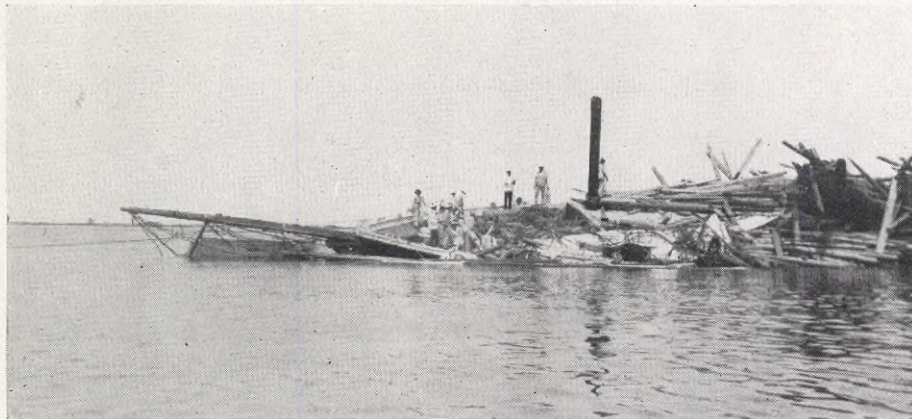
Klicke: Bengt Sjötersparre

JÄRNVÄGSOLYCKAN VID HUSKVARNA.

DEN NYA SPÅRVÄGS-LIKVAGNEN I GÖTEBORG.

Foto. Backlund, Göteborg. Text å sid. 606.

DANSKA SKONERTEN "E. E. PETERSEN" EFTER MINSPRÄNGNING NÄRA VINGA.

En svårare **minolycka** inträffade aftonen den 2 juni 10 sjömil utanför Winga, hvarvid danske tremastade skonerten "E. E. Petersen" från Marstal på sin första resa Göteborg—Barcelona sprängdes i luften.

Minan träffade akterskeppet, som fullständigt bortsletts och samtidigt drog kaptenen samt en lättmatros med sig i djupet. Med sin olyckliga besättning af 6 man, däribland en passagerare, dref skeppet hela natten på sin last af plankor, tills man slutligen på morgonen lyckats få lifbåten klar till användning.

VÄRLDARNAS FÖRSTÖRELSE.

FÖR HVAR 8 DAG AF AXEL CORLIN.

En känsla af beklämning öfvertaller gärna astronomen, när han ser en ny stjärna blossa upp på himlen. Det ligger något ofrånkomligt hemskt öfver denna plötsliga störning af stjärnevärldens annars ständiga oföränderlighet och rogifvande lugn, kanske anar man instinktivt, innan ännu tanken fattat hvad som skett, att nu har någon fruktansvärd händelse inträffat där ute i rymden. För mig blef också den första känslan vid åsynen af den nya flammande företeelsen på himlen af sådan art, många minuter förgingo innan klart begrepp om händelsens verkliga innebörd uppstod, men under hela denna tid sväfvade hos mig en obestämd och svag men dock tydlig känsla, att här stod jag inför något hemskt. Hvarför, det klargjorde tanken först senare — därför att den nya stjärnan betydde ett världssystems förstörelse.

De flesta människor sväfa i total okunnighet om hvad en ny stjärnas uppblussande betyder, ja om rymdens företeelser öfverhufvud. Det är synd, ty de gå i sitt lif miste om kunskapen och anblicken af de sublimaste skådespel, tillvaron har att erbjuda, och om upplyftande intryck, hvilkas motstycke endast religionen och musiken förmå åstadkomma i en människas inre. H. 8. D. har anmodat mig att skriva några rader om ett slag af rymdens underbara och storslagna företeelser — världarnes förstörelse, och efter ringa förmåga vill jag nu söka efterkomma denna begäran.

Först måste jag föra läsaren ut till skådeplatsen för dessa händelser. — Gudskelef för oss, de förekomma icke i vår jords omedelbara närhet eller ens inom den

lilla ö i den oändliga rymden, som benämnes vårt solsystem, 10 milliarder kilometer i diameter blott. Nej de inträffa då och då långt där ute i världsrymden på afstånd härifrån, som med våra begrepp väl kunna kallas oändligheter, och hvarifrån knappast vår sol kan ses. Låt oss resa ut, lämna lilla jordkulan med alla dess småaktigheter ett ögonblick blott, för att söka upp och få bevittna en af dessa väldiga kosmiska katastrofer, som medföra hela världsystems undergång. Vi resa! Det blå klotet med skytande kontinenter och hvita molnstrimmor, den gule drabanten därbredvid — vår måne — sjunka tillbaka under våra fötter, rycka hvarandra närmare och förvandlas till ljusprickar, solen där bakom dem krymper ihop och blir straxt efter äfven den en stjärna — innan vi veta ordet af äro vi ute i den kalla, tomma rymden, som i oändlighet i alla riktningar sträcker sig ut från oss. Stjärnan, som nyss var vår sol, aftager hastigt i storlek, en liten gul prick långt, långt där borta är den nu sammanflytande med alla de andra otaliga prickarne där. Se på den lilla gula prickan än en gång — en gång i tiden, innan Giordano Bruno "knackade hål" på den yttersta kristallsfären, ansågs den utgöra hela världsallett! —

Med hvilken hastighet vi resa! Icke kanonkulans, icke himlakropparnes, icke ljusets ens, nej tankens hastighet är det, vi använda, den, som är störst i universum. Vår sol är ock redan försvunnen; kanske vi skulle kunna upptäcka prickan i ett stort teleskop. — Men se ikring oss nu, skåda världsrymdens storartade,

Lördagen den 8 juni mellan klockan 10—11 på aftonen gjordes i Göteborg en utomordentligt märklig astronomisk upptäckt, i det att kandidat Axel Corlin, astronomie studerande vid Upsala universitet då observerade en ny stjärnas uppblussande på vårt firmament.

Den nya stjärnan — Nova Aquilae — som redan vid sitt första framträdande var af första storleken, är belägen i Örnens stjärnbild, höger om Altair, i riktning mot stjärnbilden Ormen, där den står mellan Vintergatans tvänne grenar. Det icke minst märkliga är att upptäckten af en dylik stjärna af första ordningen förekommit endast två gånger förut, den ena Tycho Brahes stjärna i Cassiopeia år 1572, den andra den nya stjärnan i Perseus, den s. k. Nova Perseis år 1901. Båda dessa företeelser blefvo dock af kortvarig beskaffenhet i det de hastigt aftogo och småningom helt försvunno.

Rörande de närmare omständigheterna vid den märkliga upptäckten har kandidat Corlin i bref till amanuensen Knut Lundmark i Upsala skildrat hur han denna afton satt på sitt rum och skref. Efter en stunds arbete gick han att stänga balkongdörren och kastade därvid som vanligt en blick på himlahvalfvet. Därvid fängslades hans uppmärksamhet af tvänne stjärnor, som stodo midt framför honom och hvaraf han kunde identifiera den ena som Altair, medan den andra, den ovanligt flammande af 1:sta ordningen på denna plats på himlahvalfvet, ingaf honom en djup häpnad. Efter att en lång stund ha stått och jämfört dess ljusstyrka med andra stjärnors och dessutom förvisat sig på en karta att ingen sådan stjärna af denna klass

fanns här, slog honom som en blixst den svindlande tanken, den underbara möjligheten att stjärnan var ny, och att han just nu bevittnade dess uppflammande på himlahvalfvet.

En stund senare eller klockan half 12 på natten stod kandidat Corlin vid den astronomiska tuben i Göteborgs navigationsskola och öfvertygade sig om att undret var sanning och sprang därifrån i sporrsträck till telegrafverket för att underrätta Upsala observatorium om sin upptäckt. Sedan man i Upsala vunnit bekräftelse på riktigheten af fenomenet underrättades internationella centralen för astronomiska observationer i Köpenhamn och Nova Aquilae var härmed fastslagen i världsmedvetandet.

Hvad beträffar den nya stjärnan har denna vunnit i ljusstyrka, sedan den första dunstkransen, som blir följden af tvänne världars sammanstötande, skingrats. Från rödgul har den öfvergått till helt hvit och är den i glans jämförlig med planeten Jupiter.

Kandidat Axel Corlin som samtidigt härmed i en i högsta grad fängslande artikel skildrar den katastrof i världsrymden, som föranleder tändandet af en ny stjärna, tillhör med all tydlighet dessa få intensiva och vakna andar som vare sig de ägna sig åt vetenskapen eller konsten liksom äro förutbestämda att blifva något betydande.

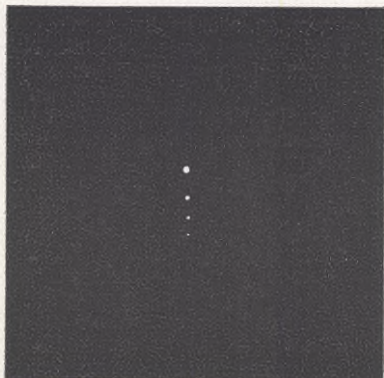
Född i Linköping den 2 september 1896 aflade han efter att ha genomgått Göteborgs Högre allmänna läroverks gymnasium, studentexamen därstädes år 1915 och har sedermera ägnat sig åt astronomiska studier vid Upsala universitet och observatorium. Under observator Hugo von Zeipels ledning har han dessutom bedrifvit praktiska astronomiska studier samt deltagit i vetenskapliga undersökningar med doktorerna Knut Lundmark och Bertil Lindblad.

Foto. Bruce, Göteborg.

KAND. AXEL CORLIN, den nya stjärnans svenske upptäckare.

EN UNIK FOTOGRAFI AF DEN NYA STJÄRNAN, — Nova Aquilae 3 — tagen vid Upsala Observatorium natten den 9 juni 1918.

den svarar gifvetvis mot den minsta exponeringstiden. Bilderna hafva erhållits efter hvarandra därigenom att plåten förskjutits någon millimeter hvarje gång. Genom att i mikroskop uppmäta storleken av dessa bilder samt jämföra dem med exponeringstiderna får man en noggrann siffra på stjärnans ljusstyrka just då. Nutidens studium af stjärnorna sker alltid fotografiskt, ty den ljuskänsliga plåten är mycket ljuskänsligare än människögat. Plåtens uppmätning sker under mikroskop.

öfver alla gränser sublimes panorama! Se nu, när vi äro befriade från atmosfärens ögonbindel och allt lyser mot oss med på jordytan okänd glans. Rundt omkring oss utbreder sig den gränslösa, nattsvarta rymden, den stora tomheten och stillheten, med millioner gnistrande stjärnor i sitt djup. Somliga stjärnor lysa med blåhvitt ljus, skarpt, stickande i ögonen; andra äro guldglänsande eller vackert orangefärgade, andra åter djuggula eller röda, ja röda sådana som bloddroppar se vi — dessa strålände himmelska ädelstenar, som de yppersta af jordens blott gifva en blek aning om. Här och där bland dem skimra fram matt silfverglänsande eller svagt gult och rödt färgade nebulosor — stora gastöcken ute i rymden — i de sällsammaste former: liksom ett Rembrandts ljusdunkel framträder där en, liksom trasiga dukar eller fladdrande slöjor synas några, andra åter som molntappar, fjädrar, ringar, klot, spolar, spiraler, skifvor, trianglar — alla tänkbara former! Men så oändligt långt borta synes allt ligga, rymden kring oss är så tom, så tyst, så absolut stilla, så förtona de ut i oändligheten att känslan vi få inför detta är som om vi själva förtunnades och gingo bort i intet, blefve till ett med den tomma rymden. Här ute är det vi skola skåda ett världssystems förstörelse, nej, icke ett utan två. Från ömse håll se vi tvänne mörka klot rusa fram genom rymden, närmande sig hvarandra, tvänne slocknade solar. En gång i tiden, för billioner år sedan, voro de lysande, värmande sådana, lifgivande för hvar sitt följe af planeter, hvilka de uppvärmdo och belyste med sitt ljus. Nu ha de för länge sedan uttömt sin kraft, mörknat och stelnat till kalla klot, men omkring dem svärma fortfarande ett följe af mindre sådana klot — planeterna —, tysta graifvar för det lif, som kanske en gång funnits på deras yta. Ja kanske trampade där på en af dem ett människosläkte, som byggde — som vi — och tänkte — som vi — och trätte — som vi — och gjorde både ondt och godt — som vi — men nu är det för länge sedan borta med allt hvad det gjordt och tänkt, förskonadt från att vändas inför den nalkande världskatastrofen och omkomma i lågorna bland de sammanstörtande kloten.

De mörka solarna närma sig hvarandra med allt våldsammare fart, planeterna å ömse håll börja blifva oroliga i sina banor och ett, tu, tre falla de ned på sina resp. solar. Dessas stelnade ytskorpor brista nu

Genom ett alldeles särskildt tillmötesgående af d. r. Lundmark vid Upsala observatorium, har H. 8. D. blifvit satt i tillfälle återgifva vidstående intressanta fotografi af den nya stjärnan, utvisande huru astronomerna gå tillväga vid fotografering af en stjärna för att bestämma dess ljusstyrka. På fotografien synes fyra stycken bilder af stjärnan, motsvarande exponeringstiderna: 10 sek., 20 sek., 1 min. och 5 min. Den minsta bilden

och visa oss ett rödglödande inre; snart äro de bägge rödflammande kloten inpå hvarandra och stöta ihop i en fruktansvärd smäll — alltsammans flammar upp med en oerhörd ljusutveckling och en oerhörd hetta, och gasmassorna kastas ut i tvänne väldiga, hastigt kringsoende kvastar. Solsammanstötingen har skett, en enda oformlig gasmassa är nu allt, och genom snabb utbredning aftager det hastigt i ljusstyrka. Hälften blir kvar i en stor linsformig massa, men hälften ströts ut i rymden å alla håll. Men fortare än detta sprider sig ljuset af uppflammandet genom rymden, är efter är tillryggalägger det vägen fram till andra solsystem, århundra gå, årtusenden, och kanske så det slutligen träffar vår jord. — En ny stjärna på himlen! — en svettdrypande yngling springer som han aldrig sprungit förr till telegrafstationen och bringar observatorierna meddelande därom; tidningarne skriva med stora rubriker: "En ny stjärna på himlen af 1:a storleksklassen!" — Jaså, säger godt folk, hvad är det med det då? Det är väl ingenting. — Nej, det är ingenting!

Men äfven på ett annat vis kunna världarne förstöras. En sol med sina planeter kommer in i en af de stora gastöcknen ute i rymden och träffar där ett tätare parti. Dess rörelse hejdas, kloten glöda upp — alldeles som meteorerna i luften — de stelnade skalén sprängas och nya lysande himlakroppar äro bildade. Äfven detta ger sig tillkänna för oss såsom en ny stjärnas uppflammande. På ett af dessa sätt kommer en gång vårt solsystem att gå under och eventuellt då varande människosläkten att omkomma. Men vi kunna vara lugna än, millioner år återstå till dess.

Foto: "Bäcklund", Göteborg. Klische: Bengt Sjöqvist. KAND. A. CORLIN, DEN NYA STJÄRNANS SVENSKA UPPTÄCKARE, VID DEN ASTRONOMISKA TUB Å GÖTEBORGS NAVIGATIONSSKOLAS OBSERVATORIUM, med hvilken han på lördagsnatten den 8 juni kl. 1/2 12 bestämde läget på den nya stjärnan. Nedanför synes ett s. k. passageinstrument, hvarmed man på astronomiskt vis bestämmer tiden.

FRÖKEN BRIT-LIS RÄFSKINN.

FÖR HVAR 8 DAG AF **ADOLF JOHANSSON.** (FÖRFATTARE TILL "DE RÖDA HUFVUDENA".)

LÄTTLANDSBOR bli säfliga och makliga af sig, har det sagts — med rätt eller orätt lämna vi därhän — bergsbor hårda och sträfva som klippta och renlaf, och skogsbor bli fantasimänniskor och kanske en liten smula så där så de se huldror och annat mindre konkret; men stadsbon blir allt efter omständigheterna, som ju äro mångahanda. Hvilket allt må tjäna att på sätt och vis förklara denna sannfärdiga historia.

Kalle och Valle voro renodlade storskogspojkar, men fröken Brit-Lis var stadsdam och älskade vildmarken högst, när den uppträdde i form af vackra päls garnityr och fagra blomsterkvastar. Och fröken Brit-Lis var älsklig som en vårens veronica, hvilket Kalle och Valle granneligen känt och erfärit i sina väsens fördolda djup. Hon var fördenskull ingen mamsell Noli me tangere med tassar som bomullsstoppage silkevantar och mcra i den stilen, utan kunde sätta salongsgevärskulen i prick och stå på skidor så bra som trots någon. Hvilket ytterligare befäst Kalles och Valles — hvar för sig, naturligtvis — lika lönnliga som evigt oryggliga beslut rörande fröken Brit-Lis' framtida ödens förhållande till deras egna.

Nu är det ju på det viset att lifvet uppbygges af detaljer, som kunna bli stora och afgörande i sinom tid, hur futtiga de än ta sig ut i första ögonkastet.

Och det hade plötsligt yppat sig en sådan där detalj i berörda triumvirats tillvaro. För Brit-Lis som ju var en liten tanklös kvinnsperson, fick den detaljen väl inte mer än nyckens värde, men Kalle och Valle insågo ögonblickligen, i kraft af sin maskulina natur, plus vissa underliga invärtes förmimmelser, detaljens oerhörda vikt och betydelse för ofvanberörda framtida förhållandens lyckliga realiserande.

Detaljen härvidlag var ett räfskinn.

Så här hängde det ihop:

I strålände vintersol kommo de skidande öfver skaren, alla tre. Fröken Brit-Lis' ögon voro blå som sippor och hennes flygande lockar under skinnlufvans hvita päls garnityr, som ringlande guld i solskenet. Men Kalle kom som en utspökad orangutang vid hennes vänstra sida — tyckte Valle. Och Valle vid hennes högra verkade bondkanin och svettig blodkorf — tyckte Kalle. Och hvar för sig tyckte de, att apan och korven borde haft vett att hålla sig borta från historien.

Så korsade de plötsligt ett spår, som stod blått och lockande färskt i ungsnön på en smal åkerlapp mellan klippiga furuåsar — hvilken terräng ni bör lägga på minnet.

— De ä räf! konstaterade Kalle tvärt, och Valle, som inte ville synas mindre förtrogen med saken, fann sig föranlåten förklara spåret absolut färskt.

Men fröken Brit-Lis klappade i händerna och gjorde en liten dans på sina skidor, så att den korta kjolen skepade och svängde.

— Hå kors, å jag som önskat mig ett sådant skinn om halsen!

Det var ord slängda vind för våg i en frostig vintermorgon, och ändå funno de vägen till och anammades i två darrande hjärtans fatabuår, att gömmas och granneligen begrundas.

Men liten Brit-Lis hade satt stafvarna i marken och for iväg nedför backen, så att tårarna stego i ögonen och flätan flög som en kometsvans af glimmande gull. Men bakom kometsvansen blängde Kalle och Valle åt hvarandra med ögon som tindrade olycksstjärnor.

*

Den dagen hade Kalle och Valle — de annars oskiljaktiga — ovanligt litet att meddela hvarandra, och deras kosor divergerade betydligt — efter hvad de trodde åtminstone.

Tre timmar efter fyndet af räfslaget stod Valle åter där uppe på åkern. Stod och sög på vanten och betraktade nästan svärmodigt det långa, raka spåret, hvars begynnelse och ände drunknade i den hvita skogen. Det kom ringlande genom snömarkerna fjärran ifrån, löpte med lustiga hopp öfver åkern och — i dess slut fanns världens för tillfället kostbaraste klenod: ett rödgult skinn garnityr.

Valle såg och begrundade.

Han såg, att spåret alls inte var så absolut färskt som han nyss påstått — det var trampadt om kvällen föregående dag — och han såg, hvilket inte ojordade honom gladare till mods, att någon annan ensam skidåkare kommit glidande för en kort stund sen och liksom han själf stått och stirrat på märkena i snön. — Det var Kalle, den apan, förstås!

Då tog han vanten ur munnen och stack dit skidstafstoppen i stället. Han tänkte visst bättre så. Och han fann, att trots det löftesrika spåret var det inte någon välsignad mark under hans fötter. Det var ett otäckt håll rent af, som han hade en viss djuprotad respekt för. Ty uppe i furuliden på ena eller andra sidan åkersträngen hade för två, tre år sen en viss okänd skeppar Johansson gått och hängt sig och förlänade ännu en dyster galg- och gastbackenimbus åt kullarna.

Valle frös till inombords. Han skulle lägga sig på lur i marken, när det kvällades, och vakta på räfven, som nog gjorde en tur däråt än en gång. Ty det fanns en slaktarbod i grannskapet. Han trampade och trampade i snön och snöt sej i näfven, ty det var kallt så näsan droppade.

— Jäcken i de...

Valle fann sig med ens nästan rörd af tacksamhet mot begreppet skeppar Johansson, just för dess ohyggliga hädanfärds skull. Ty Valle kände, att Kalle kände det spökelsens otyget lika grundligt som han själf. Och af hädanfärd kunde bli genfärd också, det hade Valle klart för sig i röda rasset, genfärd just i behaglig tid, om den sakramentskade apan stack fram sin bössa bakom stenarna... Om han tordes ge sej dit ..

*

När skymningen fallit den dagen och brasan kastade ett irrande, hemlighetsfullt ljus i salen, började Valle så smått föra talet på skeppar Johansson och snickrade till så håren ville resa sig på hans eget hufvud. Det skulle betaga Kalle lusten att draga dit upp den kvällen, trodde han. Men det var besynnerligt att Kalle själf fick en lika flödande tunga, när det gällde salig Johansson. Så kom det sig att båda målade Hin på väggen åt hvarandra, tills de sutto där och hackade tänder i hvar sin vrå.

Och gamla Anna, tröjjanarinnan, med sitt fågelhufvud, så att glödljuset glyste i brillorna. — Ih då, de skulle sett, när di skar ner'an, två vale för den ledigen, för han hade kortleken i bakfickan och en tom liter i tröjlommen, sa' hon.

Och Kalle tillade något om en ruggig korp i trädet, och Valle hade hört berättas om en svart padda som hoppat ur dödingens mun. Se, det var själen det, se... Johanssons själ...

Den drog som en isande fläkt genom salen. Och gamla Anna spann som en katt af pur förnöjelse, vände ögonen ut och in och hämtade upp och serverade af sitt svarta sagoförråd.

Det blef visst väl starkt hvad det led, ty framemot klockan sex slank Kalle ut som en våt hund, och kort därefter dröp också Valle af.

*

Mellan klockan sex och sju den kvällen förflyttade sig två sällsamma klädbylten på skilda vägar uppåt åkern. Det var Kalle och Valle det. Ty stor var väl Johanssons makt, men större makten hos ett par himmelsblå ögon och en slängande gullgul fläta...

Skogen stod beckmörk öfver markens svaga snöljus. Men himlen, som molnat under dagen, lofvade ändå några månskensglimtar till natten.

Vi lämna Kalle och hålla oss till Valle, som vi börjat. Svetten pärlade i hans panna, där han pulsade genom drivvorna under tyngden af en fårskinnspås och en hel liten garderob i åkersträngen.

Så stod han i liden vid åkersträngen. Det var ledd. Det prasslade så besynnerligt på andra sidan, prasslade och klef, skogen gick i svart och ingen stjärna blinkade. Han bidade och det kröp kallt efter ryggen.

Ur mörkret stego bilder fram. Det var skeppar Johanssons stygga uppenbarelse med tungan blå ur munnen och gloende hvitögon, men så var det också ett annat ansikte med röda, frestande läppar och ögon som skalkades och logo. Det hviskade så betvingande vekt i lönnliga rum: — Å jag som önskat mig ett sånt skinn om halsen!

Valle stönade så smått i själavändan kastade mors klädlina öfver en gren och hiivade upp fårskinnspåsen. Luden och gråhvit försvann den som en osalig skugga upp i mörkret. Linan knöt han om stammen och sackade sen på knå i drifvan.

Jo, här hade han klart skothåll öfver åkern. Han låg och stirrade ut i mörkret, väntande på månskenet och den röde, som skulle komma strykande i månljuset. Men skeppar Johansson ansatte honom svårliga. Då manade han åter fram blåsippeögonen, och de värmdes och styrkte så besynnerligt.

Valle spratt till. Det pysslade och knåpade på andra sidan. Illa nog lät det. Hördes precis som om dödingen själf gått och rustat för sin okristliga hädanfärd. En gren knakade och så var det ett långt raspande och halande, som om han just hissat upp ränsnaran i trädet... Asch, inbillning! Valle knep i alla fall ihop ögonen, fast mörkret knappt tillät honom att se handen framför ansiktet. Ett tag var han betänkt på att hissa ned sin egen spökelse och lägga benen på ryggen. Men så mindes han åter de blå ögonen och skinn garnityret, som hela lifvets lycka hängde på. Och han blef kvar, fast han kände sig så slak, så slak...

Han bannlyste skeppar Johansson ur sina tankar och tvingade fram Kalles ej mera sympatiska beläte. Det gjorde verkan. Han piggnade till en smula, lycades bli arg rent af. Den sakramentskade gorillan! Gick han hem nu, skulle de så visst bli två om drefvet på morgonen. Det kunde till och med hända, att Kalle var på väg till åkern just i samma stund. Men då skulle han få se på Johansson, när månen gick upp! Jäcken anåda... Det var farsgubbens stora vargskinnsluiva, fasttråckiad öfver fårpåsen och en gul kudde till ansikte...

Seså, nu bröt det i molnen. En stor mörkblå himmelsfläck med tre tindrande stjärnor rullades upp och

i kanten lyste det och ulmade af månen. Det skulle bli skjutljus i tio runda minuter.

Valle drog ned mössan, så att den skymde skogen på andra sidan och lät honom se bara nätt och jämt öfver åkersträngen.

Så kom ljusfloden. Snön gnistrade, och blåa skuggor af träden lågo öfver marken. Valle höll ögonen styft riktade på åkern och aktade sig att se högre. Men hur det nu var så sögs hans blick i ett uppåt skogen på andra sidan.

Tystnaden susade i hans öron. Inte en gren rörde. Och där borta skulle mickel komma, just där vid åkerrenen kanhända, där snön hängde som mjuka fönstervaddar öfver unggranarna.

Det var för märkvärdigt att han inte kunde glömma tallarna på motsatta liden. Han föreställde sig hur de sågo ut. Snöhättorna lyste i månskenet och stammarna stodo som bruna pelare mot mörkret. Och — under en knotig gren hängde något svart, långt, liföst... — Asch! där hängde ingenting. För det fanns inga spöken. Om han skulle titta — och öfvertyga sig...

Det var som en tung suck tvärsöfver i liden, en ohyggligt tung och släpande suck och så prassel — plötsligt, häftigt. Det var som om någon gnott för tusan tunnor. Allt i en enda sekund.

Valle hissade till, och i ett nu hade han tittat upp. Herre! Han blef lam i hela kroppen. Där vajade den svarta styggelsen, precis just sådan som han föreställt sig den.

Har ni sett något litet människobarn flyga upp ur buskarna och gno i väg som ett skott för sitt unga lif? Det var så Valle gjorde, och han stannade inte på en bra stund.

Men om mickel den kvällen vågade sig fram öfver blodsåker — hvilket jag inte kan garantera — så skulle han fått se en besynnerlig syn. Ty där hängde på ena sidan Valles fårskinnspås och på den andra Kalles och båda hade mössor öfver kragen och likbleka kuddar till ansikten och föredde för öfrigt en mycket bedröflig anblick, ty de voro inte tillverkade för att hänga i galge.

Vidare är att tillägga, att Kalle och Valle tidigt följande morgon — den ene kl. 6, den andre 6.20 — hissade ned hvar och en sin spökelse och båda vände hela tiden ryggen åt den sida, där skeppar Johansson hängde.

*

Men två veckor senare kom fröken Brit-Lis strålande och fager som alltid och kring halsen bar hon ett splitter nytt rödgult päls garnityr. Samma dag levererade Kalle och Valle batalj på bakgården, och när båda fått sina näsor i blod, så talades de vid en smula.

— Var det du, din jäkel, som sköt en?

— Eller du, din sabla...

Men Brit-Lis hade köpt päls garnityret hos buntmakaren, och två trogna riddares kärlek hade hon betalt för klenoden.

Valle och Kalle visste, när de lämnade bakgården, att deras framtida öden inte voro så värst mycket beroende af fröken Brit-Lis' önsknings i den vägen — om hon hade några — men fortfarande visste de inte på hvilken sida åkersträngen skeppar Johansson huserade. Ty Kalle hade sett honom på norra och Valle på södra sidan och båda hade en afgjord motvilja för att röra i så ruskiga historier.

SÄLLSKAPET FÖR FRILUFTSLEKAR I GÖTEBORG.

Bland Sveriges samtliga städer är Göteborg den enda där ungdomens fysiska fostran genom friluftsspel blivit en kommunal angelägenhet, och där stadens fullmäktige uppdragit åt enskildt sällskap att taga denna organisation om hand. "Sällskapet för friluftsspel i Göteborg" har äfven utvecklats till ett mönster för vårt land, och vi tro att det skall skänka våra läsare det största intresse att i nedanstående artikel, skriven för H. S. D. af lekinstruktören vid Göteborgs H. allm. realläroverk, gymnastikdirektören, löjtnant G. Aurell, lära känna dess utomordentligt omfattande och gagnarika verksamhet.

Gymnastiken, leken och idrotten bilda tillsammans en gren på den fysiska fostrans träd. Leken är det ursprungliga skottet, ur hvilket såväl gymnastiken som den moderna idrotten vuxit fram. Under utvecklingens gång har hvarje del haft sina speciella vårdare, som nedlagt ett intensivt arbete hvar och en på sitt område. Tyvärr har under vissa tidsperioder härunder ej tillräckligt beaktats, att ett intimt samarbete varit af nöden för det helas sunda tillväxt, utan än har den ena än den andra rikningens målsmän allt för kraftigt betonat sina kraf på de öfrigas bekostnad. Bristande kontinuitet vid öfvergången från de obligatoriska kroppsöfningarna vid undervisningsanstalterna till de frivilliga organisationernas öfningar hafva jämväl fördröjt den vuxnare ungdomens allmännare deltagande i rationella kroppsöfningar. Liksom myndigheterna sedan århundraden tillbaka burit ansvaret för skolungdomens fysiska fostran har under de senare åren

Öfverst:

BARNENS LEKPLATS VID LILLA BOMMEN.

Foto. Bachlund, Göteborg.

Nederst:

LEKPLAN I SLOTTSSKOGEN.

Foto: Backhaus, Göteborg.

FRILUFTSVÄNNERNAS LEKPLATS PÅ HEDEN.

Illustration: Ernst Skötblom

den uppfattningen allt mer och mer börjat göra sig gällande, att samhället har skyldighet att tillgodose ungdomens behof af ordnade kroppsrörelser jämväl efter slutad skoltid genom anordnande af kommunala bad, gymnastiksal, lek- och idrottsfält. Då *Sällskapet för friluftsspel i Göteborg* sannolikt är den första enskilda sammanslutning i vårt land, som af de kommunala myndigheterna fått sig anförordt, att med hjälp af allmänna medel organisera ungdomens gymnastik, lek och idrott (på stadens allmänna lek- och idrottsplatser), torde ett närmare omnämnande af sällskapets 20-åriga verksamhet ej sakna sitt intresse.

År 1894 företog adjunkten vid Högre realläroverket i Göteborg J. V. Åkermark på uppdrag af Göteborgs läraresällskap en resa till Tyskland i syfte att studera den pedagogiska friluftsspelet. Efter hemkomsten samma år anställde d:r Å. vid stadens 3 allm. läroverk försöksvis frivillig lek med eleverna. Genom folkskolestyrelsens ordl. lektorn (sedermera öfverdirektören) Ernst Carlssons bemedling utvidgades försöken till vissa klasser vid folkskolorna. Försöken slogo väl ut och verksamheten ansågs böra utvidgas. Härunder uppkom naturligtvis behof af lekledare och för att fylla detta behof anordnades vid Nääs seminarium (1895—1896) de första kurserna för utbildande af lekledare under d:r Å:s ledning. På grund af lekverksamhetens snabba utveckling blef det snart nödvändigt att bilda ett sällskap för ordnandet af leken vid skolorna. Själff expert på den pedagogiska lekens område sökte och fann d:r Å. i dåv. skolläkaren d:r

P. Silverskiöld en representant för den medicinska sakkunskapen och bildade tillsammans med honom år 1898 Sällskapet för Ungdomens lekar (namnet år 1901 ändrat till Sällskapet för friluftsspel). Ursprungligen inskränktes sällskapets verksamhet till skolorna, men liksom öfriga grenar af den fysiska fostran haft sin rot i skolan och sedan vuxit ut och omfattat jämväl andra åldersstadier, så utvidgades arbetet redan från 1900-talets början äfven till den vuxnare ungdomens kroppsofningar.

År 1900 hade nämligen stadstullmäktige tillsatt en beredning för afgifvande af förslag till s. k. kulturella förströelser för att motverka dryckenskapslasten, och då beredningen bl. a. framhöll gymnastik, lek och idrott som verksamma medel häremot, uppdrogs åt sällskapet att handhafva denna verksamhet. Genom årliga kommunala anslag (år 1918 kr. 18,000) och genom kostnadsfritt upplåtna lekfält, lämpligt fördelade inom olika stadsdelar har sällskapet satts i tillfälle att på ett enastående lyckadt sätt bereda tillfälle till stärkande friluftsspel för snart sagt alla åldrar. T. o. m. småbarnen hafva fr. o. m. i år erhållit sina egna lekplatser där de ostördt kunna roa sig i sandhögar och gungor. Styrkan i sällskapets organisation ligger i att alla utan hänsyn till samhällsklass, ålder eller kön äga kostnadsfritt tillträde till lekfälten. Lekredskap utlånas gratis och instruktion lämnas på begäran af särskildt anställda lekledare. Under vintern utlånas källkar och skridskor till obemedlade folkskolebarn. En annan gren af sällskapets verksamhet, som tack vare en-

Forts. å sid. 606.

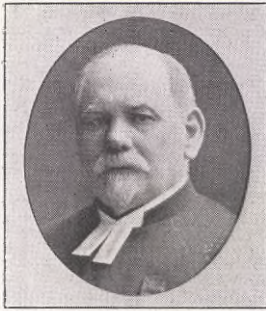
Foto: Backhaus, Göteborg.

SKOLUNGDOMENS GYMNASTIKÖFNINGAR I DET FRIA.

Illustration: Ernst Skötblom

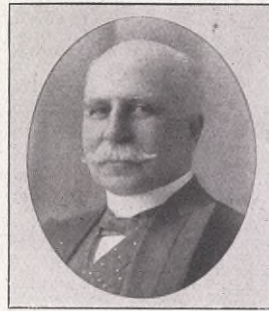
VECKANS PORTRÄTTGALLERI

J. P. ODIN.
Kyrkoherde, Kontr.-prost. Got-
lands Hässelby.—80 år 16 juni.*

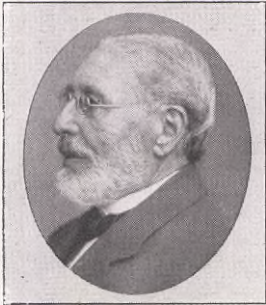
C. J. WICKMAN.
F. d. Bankdirektör.—Sthlm.
75 år 10 juni.*

O. F. BRATT.
Öfverstelöjtn.—Stockholm.
65 år 25 juni.*

C. E. E. RÅLAMB.
Friherre. Förste hofmarskalk.
Sthlm.—50 år 11 juni.*

P. HERZOG.
Generalkonsul.—Stockholm.
80 år 21 juni.*

P. NILSSON.
Postmästare.—Ystad.
65 år 15 juni.

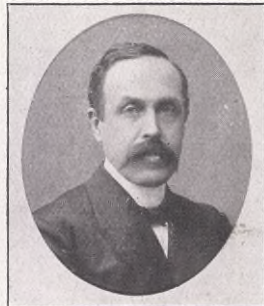
N. FLEISHER.
Direktör.—Stockholm.
50 år 12 juni.*

A. RICHTER.
Sjökaptän.—Stockholm.
50 år 1 juni.*

K. A. A. THAM.
Rektor.—Hernösand.
60 år 21 juni.*

H. O. JUEL.
Professor.—Upsala.
55 år 17 juni.*

J. H. ALLARD.
Med Dr.—Göteborg.
50 år 23 juni.*

K. F. N. BECKMAN.
Nytjänad Professor v. Gö-
teborgs Högskola.*

M. A. FALK †.
F. d. Landssekreterare.—Sthlm.
F. 34. † 7 juni.*

L. ESSÉN †.
F. d. Justitierådman.—Göteb.
F. 47. † 8 juni.*

S. C. NORDLUND †.
Författarinna.—Stockholm.
F. 48. † 5 juni.*

W. R. WILDBERG †.
F. d. Sjökapt. Dir. f. Stockh.
skeppsstufv.-a-b.—Stockh.
F. 51. † 7 juni.*

* Data å nästa sida.

JOHAN ODIN. Stud. 68, prestex. 72, prestv. s. å. past-ex. 78, kyrkoherde i Dalhem sedan 83, kontr-prost i Medelkontr. 04—10, Folkskoleinspekt. 87—98, preses v. prästmötet 95. Teol. dr 97. Led. af kyrkomötet 08—09.

OSCAR WICKMAN. Elev v. Tekn. inst. 62—66, anst. som ing. i Sverige 66—68, i Finl. o. Ryssl. 68—72, niv. v. Stat. jernv. 72—74, baning, der 75—98, bandir. v. 2:a dist. 98—08.

OLOF BRATT. Uljtn. v. Kronob. reg. 73, öfv.-löjtn. der 07, i res. 10; Under vist. i Vexjö, 85—16 inneh. af en del allm. o. kommun. uppdrag; gymn. lär. i allm. lärov. o. lärov. f. fl. gymn.-inspekt. i Södra Små. distr. 15—16. 28-årig ordf. i Vexjö skyttegille. Sedan 17 anst. v. F. H. K. militära afd.

ERIK RÅLAMB. Elev v. Konstakad. 86—89, stud. derefter såsom djurmålare o. djurskulpt. i Frankrike, Holland, Belgien, Algeriet, Tunis, Italien, Tyskland m. fl. länder; har på sin tid utställt ett antal af sina arbeten. Kammarherre h. däv. kronprinsessan Victoria 99, tj.-gör. hofmarskalk h. kronprins Gustaf Adolf 05—15; sedan sistn. år tj.-gör förste hofmarskalk h. Konungen. Led. af styr. i a.-f. Stockholms Hand.-bank sedan 16.

PEDER HERZOG. Grund. 62 bokbind.. hvilken verksamhet under årens lopp under hans o. söners skickliga ledning utvecklats till en inom sin branch högst betydande fabriksindustri, numera ombild. t. aktiebolag. Sedan 91 gen.-konsul i Liberia.

NICOLAI FLEISHER. F. i Petrograd, stud. 85; sedan 99 anst. h. Sv. Centrifugbol. Numera chef i dotterbol. Rysk-Svenska hand- o. ind.-bol. i Ryssland. Svensk medborg. sedan 10.

ARVID RICHTER. Sjökapit.-ex. 87; anst. h. Bergn.- o. dyk. a.-b. Neptun sedan 93; befälh. på bergn.-ångaren Hennes 97, på Poseidon 07; sedan 14 bolagets inspektör. Sedan 92 res.-off. i Flott.

KARL THAM. Afg.-ex. fr. Tekn. högsk. 78, stud. 81, fil. kand. s. å. fil. lic. 85; v. lekt. v. Göteborg latinlärov. 85, lär. v. Beskowiska skolan i Stockh.

86—87, lektor i matem. o. fysik. v. tekn. elem.-skolan i Örebro 87—01, samma ämne v. Tekn. elem.-sk. i Hernösand sedan 01; rektor o. förestånd. där fr. sistn. år.

OSCAR JUEL. Stud. 81, fil. dr 90, doc. i botan. v. Ups. univ. 92, e. o. prof. der 02, prof. sedan 07. Led. af Vetensk. akad. o. af Vet. soc. i Upsala.

HENRIK ALLARD. Stud. 86, med. lic. 96. Underläk. v. Akad. sjukh. i Ups. 95—97, andre läk. v. Salgr. sjukh. i Göteborg 97—99; utöfar i Göteborg sedan 99 en praktik som åtnjuter ett synnerligt anseende inom o. utom staden. Initiativtag. t. inrätt. af lungotssanatoriet v. Sandarne utanför Göteborg där medellösa åtnjuta fri o. god, tillfälligt lungotsvård. Med. hedersdr. i Upsala 17.

NATANAEEL BECKMAN. F. 68, stud. 86, fil. dr 95, doc. i sv. spr. v. Ups. univ. s. å., i Lund 97. Ånyo i Ups. 1900—02; förest. f. Ups. ensk. lärov. o. priv. gymnas. 02; lektor i modern. o. fil. v. h. reallärov. å Norrm. 02. tf. rektor v. Sköfde realsk. 06—11. lekt. v. Ups. h. allm. lärov. sedan 17. Framstående vetenskapsman inom den nord. språkforsk.; har utöfvat en betydande verksamhet såsom läroböcks- o. vetenskapsf. förf. I dagarne utnämnd t. professor v. Göteborgs högskola.

MATTHS FALK †. Stud. 55, hofr.-ex. 64, länsnot. i Stockh. län 72, landssekr. der 85—04. Fullmäkt. i Civilstat. pens.-nr. 87 o. 02; led. af komm. f. ny maltdrycksförsäljnings-förordn. 97. På sin tid styr. ordt. i Stockh.—Rimbo jernv. a.-b. o. styr.-led. i Stockh.—Västerås—Bergsl. nya jernv. a.-b.

LUDVIG ESSÉN †. Stud. 66, hofr.-ex. 71, v. hfd. 73, lär. i hand.-rätt o. statskansk. v. Göteborg. hand.-institut. 75—85, polisnot. i Göteborg 84, stadsnot. s. å., just.-rådmän der 85—06. Led. af Riks j. A. K. 88—89, led. af tillf. utsk. 88—89.

SIGRID NORDLUND f. Gyllander †. Vitter förf. under sign. Snorre Ing. 70 åktensk. m. matemat. lekt. K. P. N. i Gefle, afl. 09.

FRILUFTSLEKAR.

Förts. fr. sid. 604.

skilda donatorer kan fullgöras, består i regelbundet återkommande sommarutflykter med mindre bemedlade barn, som ej kunna beredas plats vid sommarkolonerna. För att gifva ett begrepp om omfattningen af sällskapets verksamhet kan anföras, att på stadens största lekfält samtidigt alla lekredskap ofta äro utlånade och därunder 22 fotbolls-, 8 slung- 8 rundbolls-, 6 cricket-, 3 pärk-, 7 slagbollslag, 6 tamburin-, 4 ballong- och 4 korgbollslag samtidigt öfva sig.

Den speciella omvårdnaden om den frivilliga gymnastiken har sällskapet öfverlåtit på Lingförbundet, som är organiseradt efter i stort sedt samma principer, och för att tillgodose idrottsmännens önskemål har sällskapet på lekfälten anlagt hoppgropar, och där så utan fara kunnat ske berett plats för kastöfningar.

Sålunda arbetar sällskapet i bästa samförstånd med öfriga gymnastik- och idrottsorganisationer. På sällskapets lekfält har mången framstående idrottsman tagit sina första öfningar, och ur lektagen gå många ungdomar efter leksäsöngens slut till gymnastikföreningar.

Utvecklingen af gymnastik- och lekverksamheten i Göteborg ger tydligt vid handen att samarbetet mellan de kommunala myndigheterna och skolans målsmän kraftigt befordrat den fysiska fostran därstädes.

I sommar anordna Direktionen öfver K. Gymn. Central-Institutet och Kungl. Läroverksöfverstyrelsen den tredje kursen för utbildande af lek- och idrottsledare bland läroverkslärare. Äfven vid profärläroverken i Göteborg hafva i år försök anställts med föreläsningar för lärarekandidaterna i förening med praktiska öfningar i lek och idrott. Man har sålunda berättigad anledning att hoppas att lek och idrottsverk-

samheten inom skolorna äfven på andra håll skall gen. en säker utveckling till mötes, och vid organisationen af detta arbete kan Sällskapet för friluftsslekar i Göteborg tjäna som värdig förebild.

Gunnar Aurell.

Forts. fr. sid. 596.

Till envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire i Wien har förordnats kabinetssekreteraren t utrikesdepartementet O. A. H. Ewerlöf.

Till Sveriges minister i Finland har utnämnts och förordnats ministre en mission spéciale hos samma regering C. G. Westman. Samtidigt har Sveriges t. f. chargé d'affaires i Finland general-konsul W. E. G. Ahlström utnämnts till kansliråd och afdelningschef i utrikesdepartementet.

Envoyén greve J. J. A. Ehrensward är född i Göteborg år 1867. Afl. studentex. i Lund 1884, fil. kand. 1887, jur. utr. kand. 1891, jur. doktor 1895; intr. 1906 i Utrikesdep. som kabinetssekreterare; 1908 envoyé i Brüssel och Haag; 1910 i Washington; utrikesmin. 1911—14; envoyé i Bern sedan 15 (Biografi och helsidesporträtt årg. XIII:36).

Envoyén frih. H. J. Beck-Friis är född år 1861; inträdde i utrikesdep. 1884; envoyé i Konstantinopel 1903, i Wien 1905 samt samtidigt i Bukarest sedan 1915.

Envoyén O. A. H. Ewerlöf är född 1876. Afl. jur. kand.-ex. 1900, attaché i utrikesdepartementet 04, efter tjänstgöring i Brüssel 05 tillhört rättsafdelningen i dept, afdelningschef o. kansliråd 07; kabinetssekreter. 1913.

Envoyén C. G. Westman är född 1878 och inträdde i Utrikesdep. 1909. (Se närmare årg. XIX:26).

Generalkonsul W. E. G. Ahlström. Se årg. XIX:16.

Till bild å sid. 598.

Göteborgs nya likspårvagn togs i bruk för första gången söndagen den 2 juni. Den utgöres af en öppen släpvagn, där bänkarna tagits bort och ersatts med katafalken. Som bilden visar äro sidorna draperade med svart kläde. Till likvagnen, som vid bruk går före är kopplad en vanlig motorvagn för begravningsgästerna, som därvid erlägga den ordinarie afgiften af 10 öre. Afgiften för likspårvagnen är 5 kronor.

För insändare af porträtt att beakta!

Porträtt till Veckans Porträttgalleri

böra vara af möjligast sena datum för att införas.

Uppgifter till porträtt

böra ansluta sig till frågoformulär från redaktionen. Särskildt påpekas nödvändigheten af att **alla förnamn angifvas, med tilltalsnamnet helt utsk. ifvet och understruket.** Förblisense häruittinnan **utesluter biografi.**

Porträtt och biografi

införas efter begäran från Redaktionen, som också bär kostnaderna. Förslag till införande emottagas.

MEDDELANDE

till H. 8. D:s Medarbetare.

Skönlitterära bidrag,

hvilka städe i tur och ordning snarast granskas,
HONORERAS OMEDELBART EFTER ANTAGANDE eller returneras i motsatt fall **erest**
20 öre porto åtföljt manuskript :: :: :: ::

Redaktionen.

**SÖDERTELGE FÖR-
STA STUDENTER.**

För det nya lärover-
kets tillkomst har ser-
skildt stadsläkaren d:r
V. Sjögren (X) varit
verksam. — Därunder:
Den nya vackra läro-
verksbyggnaden.

En rätt så uppseen-
deväckande strid har
uppstått rörande span-
nmålslagerhuset i Es-
löf. Eslöfs stads byggnads-
nämnd har nämligen hos k. bhfd i
Malmöhus län anmält
Lagerhusbyggnads-
kommissionen för det
den helt vid lagerhu-
sets uppförande igno-
rerat stadens byggnads-

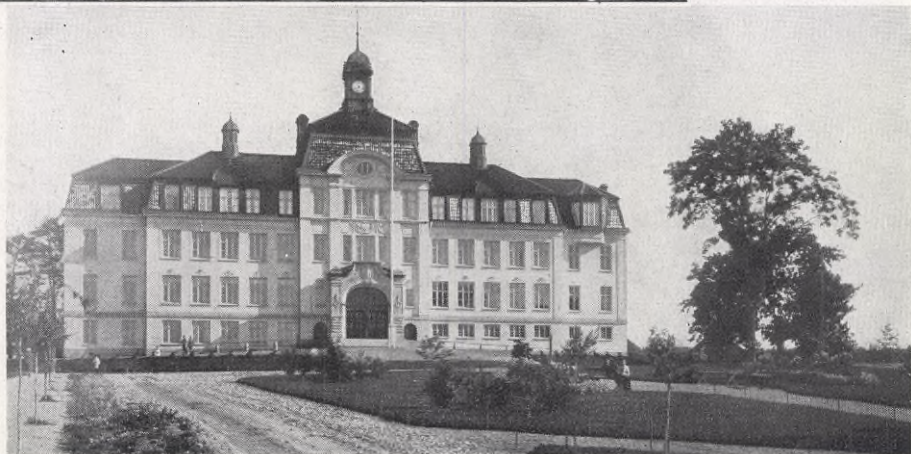
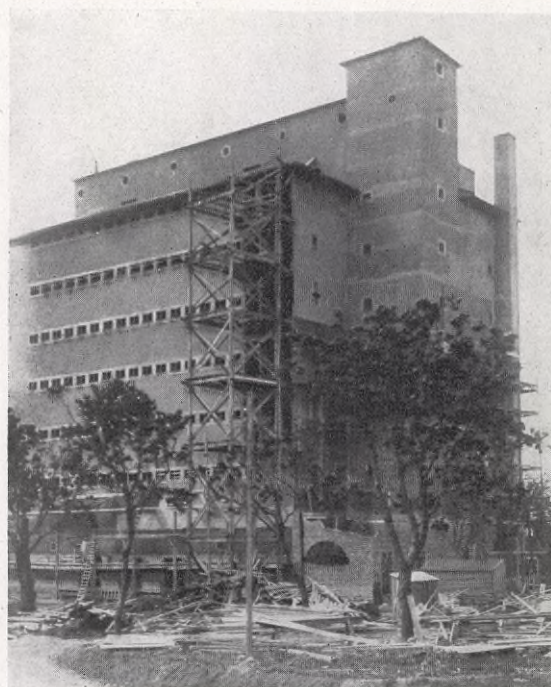

Foto. Sorbon, Södertelge.

NYUPPFÖRDT SPANNMÅLSMAGASIN I ESLÖF hotadt med
nedrifning. — Efter fotografi.

VÄRLDSKRIGET.

Den afmattning i tyskarnas offensiv som kunde för-
märkas, efter de första stora framgångarna, mellan
Soissons och Rheims och som började misstänkas vara
inledningen till ett nytt afstannande visade sig endast
vara ett tillfälligt partiellt diminuendo, innan anfallet
ånyo spelade upp med full kraft på en annan punkt
af linjen. Det är fortfarande till nordvästra afsnittet
vid den senaste slagfronten man förlagt tyngdpunkten
af striden för att såsom i senaste öfversikte nämndes
banka ut den här uppståndna skarpa kurvan och uppnå
en rakare sträckning af fronten mellan Marne och
Montdidier. Det mest betydande slaget under denna
vecka af anfall och motanfall träffade dock denna gång
något nordligare eller närmare bestämdt mellan *Mont-
didier* och *Noyon* och ledde, trots en intensiv spärr-
eld från de vid detta tillfälle ej oförberedda frans-
männen, till en vacker och också ej fullständig fram-
gång för tyskarna. Särskildt på flyglarna verkade det
förbittrade franska försvaret deprimerande, medan den
tyska centern förmådde prassa sig ett betydande stycke
in i fiendens ställningar. Härmed har ytterligare en
uträtning af fronten vunnits och ger ett nytt bevis på
hur konsekvent den tyska krigsledningen fullföljer sin
sannolika plan att steg för steg i så rak linje som
möjligt flytta fram denna väldiga mur af järn, eld och
blod som från Nieuport till Rheims varit med i de
senaste månadernas offensiv. Efter den senaste fram-
stöten, som ensamt den inbragte 8,000 fångar, har
fångantalet sedan den 21 mars nu stigit till 205,000 man.

På grund af lägets allvar har ett nytt krigsråd hål-
lits i *Versailles*, hvarvid under Clemenceaus presi-

Efter fotografie
 PRESIDENT POINCARÉ DEKORERAR FRANSKA ARBETARE.
 Vidstående porträtt:
 K. FEHRENBACH, Tyska riksdagens nye president.

dium och i närvaro af Pichon och generalissimus Foch samlades de allierade regeringscheferna Lloyd George och Orlando, lord Milner, Sonino samt Förenta staternas och Japans ambassadörer. Under konferensen gjordes nya uttalanden om ententens obrutna solidaritet och tryggliga beslut att hålla ut i kampen, hvarjämte äfven en försäkran lämnades att den amerikanska hjälpen skall anlända snarare och i större utsträckning än man beräknat. Löftet bekräftades ytterligare genom ett telegram från Washington, som förmedlar, att i dagarna en million amerikanare, som nyligen fyllt 21 år, inskrifvits till krigstjänst. Enligt samma telegram skulle den nu disponibla totalsumman uppgå till öfver en och en half million amerikanska soldater.

Den rikliga förekomsten af tyska u-båtar vid Amerikas kuster talar ju äfven för att man denna gång tar de amerikanska trupptransporterna på fullt allvar. De båtar som uppträda här och redan åstadkommit en betydande förödelse, lära vara fullt armerade kryssare, utrustade för Atlanterfart för 6 månader och anses hafva sin bas i Syd- eller Centralamerika. Det beror mycket af dem, hur striden på fastlandet under den

närmaste framtiden kommer att utveckla sig. Ty om de amerikanska transporterna ostördt få fortgå blir det ej endast en millionarmé utan äfven mycket annat för det stora krigsmaskineriet nödvändigt som kommer att öfverföras och väga tungt ned i vågskålen till de allierades favör...

Till talman i tyska riksdagen efter nyligen aflidne excellensen d:r F. Kaempf har med 270 röster af 280 afgifna valts centerledaren deputeraden *Konstantin Fehrenbach*.

Till vice presidenter återvaldes Dove (framstegsvänlig) och Paasche (nationalliberal) samt nyvaldes Scheidemann (socialdemokrat).

Den nye presidenten är född i Wellendingen i Baden den 11 januari 1852. Genom Fehrenbachs val till riksdagspresident har centerpartiets maktställning betydligt ökat liksom äfven representationen i sin helhet denna gång fått en liberal färg.

INNEHÅLL: *Ecklesiastikminister Värner Rydén (biografi o. helsid.-portr.)* — *Den nya stjärnans svenske upptäckare* — *Värdarnas förstörelse för H. 8. D. af kandidat Axel Corlin.* — *Sällskapet för friluftsläkar i Göteborg för H. 8. D. af löjtnant Gunnar Aurell* — *Sven Lange, Danmarks främste kritiker, för H. 8. D. af Aage Heinberg.* — *Utnämningar inom vår utrikesrepresentation.* — *Bilder och porträtt till dagskrönikan.* — *Krigstext.* — *Veckans porträttgalleri.* — *"Fröken Brit-Lis Räfskinn", novell för H. 8. D. af Adolf Johansson.*

Eftertryck af text eller illustrationer i HVAR 8 DAG utan angifvande af källan förbjudes vid laga påföljd.
 För Berättelser och Historietter gäller ovilkorligt förbud.